

Педіна Д.А.
студент,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В ЮСТИЦІЇ

Судова реформа донесла до України важливі нововведення, які відповідають уявленням про судочинство 21 століття, адже поступово електронні ресурси стають основним джерелом інформації, підтвердженням чому є досвід технологічно розвинутих країн. У першу чергу, було розширено саме поняття доказів, до яких включили електронні докази. Зміни отримали три процесуальні кодекси, а саме ЦПК, ГПК та КАСУ, у яких з'явилася окрема категорія – електронні докази. Проте важливі законодавчі акти, як КПК, КУпАП окремого визначення електронного доказу не отримали.

Метою цієї статті є визначення поставлених міжнародними договорами завдань, дослідження досвіду впровадження, проблематичні аспекти використання електронних доказів у судочинстві в інших країнах, та розгляд існуючих понять і механізмів використання електронних доказів з метою перейняття їх у вітчизняному законодавстві.

Про актуальність проблеми свідчать такі міжнародні акти, як: Звіт щодо України: підготовлений Офісом Програми з кіберзлочинності на основі експертної підтримки незалежних експертів Ради Європи «Про чинне законодавство і проекти законів, що доповнюють різні питання, пов'язані з кіберзлочинністю та електронними доказами, та вносять зміни до них», Звіт Комітету Ради Європи з правового співробітництва «Використання електронних доказів у цивільному та адміністративному процесі і їх вплив на правила доказування та достатність доказів», та звіт спільний звіт дослідницької організації RAND та Денверського університету «Digital Evidence and the U.S. Criminal Justice System».

Рада Європи 27 липня 2016 року опублікувала доповідь «The use of electronic evidence in civil and administrative law proceedings and its effect on the rules of evidence and modes of proof», що охоплює порівняльне вивчення та аналіз існуючих національних правових положень, які були прийняті або адаптовані щодо впливу електронних доказів на правила

доказування та способи доведення, з акцентом на провадження, що стосується цивільного права, адміністративного права та господарського права. Ціллю якого вивчення та постановка проблем у юридичних системах держав членів РЄ у цій сфері, і щодо яких потребуються виправлення та найшвидші врегулювання

Перша частина доповіді РЄ розглядає особливості отримання електронних доказів. У доповіді зазначена класифікація, згідно якої електронні докази поділені на три типи, які можуть бути використані у судовому провадженні:

1) Докази з загальнодоступних веб-сайтів, наприклад, публікації в блогах та зображення, завантажені на веб-сайти соціальних мереж.

2) Матеріальні докази (або докази вмісту), тобто електронна пошта або документи в цифровому форматі, які не є публічно доступними і зберігаються на сервері.

3) Призначені ідентифікатори користувачеві та дані про трафік («метадані»), які використовуються для ідентифікації особи шляхом виявлення джерела зв'язку, а не змісту інформації.

Перший критичний момент стосується випадків, якщо сторона хоче подати докази з загальнодоступних інтернет-сайтів, чи буде суд вимагати, щоб копії веб-сайтів збиралися спеціальним чином, щоб забезпечити оригінальність та відповідність, наприклад, працівника суду або спеціаліста з цифрових доказів, призначеного судом?

У Франції сторона може подати копію веб-сайту або знімку екрана, зокрема, щоб довести наявність юридичного факту. Проте суд може вважати за необхідне надати додаткові заходи, щоб роз'яснити фактичні питання відповідно до статті 10 Цивільного процесуального кодексу Франції. У цьому контексті суд може призначити будь-кого за власним вибором, щоб повідомити його шляхом висновків, консультацій або експертизи. Наприклад, судовий виконавець може також бути призначений судом для складання звіту, але обсяг цього завдання надзвичайно обмежений, оскільки він окреслюється констатацією фактів, визначених у офіційному звіті. Експерт також може бути призначений судом, щоб надати рішення про достовірність копії веб-сайту чи знімка екрана або зробити такі копії [1, ст. 10-11].

Другий пункт: чи може сторона звернутися до суду з проханням отримати копію електронних даних (таких як комп'ютерні файли, що зберігаються на комп'ютері третьої сторони в межах юрисдикції) до того, як судовий позов буде розглянуто по суті?

У Англії та Уельсі така норма цивільного процесу та прецедентне право присутня та охоплює цю можливість, але в деяких країнах, таких як Естонія, вона доступна лише у виняткових випадках через процедуру попереднього збору доказів і дуже рідко реалізується на практиці. У Латвії сторона може звернутися до суду з проханням забезпечити докази як в адміністративному, так і в цивільному судочинстві, де вони мають підстави вважати, що отримання доказів у майбутньому може бути неможливим або проблематичним. Позиція подібна в Литві, де сторона може звернутися до суду з проханням застосувати захисні заходи для забезпечення доказів відповідно до статей 144 і 221 Цивільного процесуального кодексу Литви [1, ст. 12].

Інше питання, яке потребує розробки та визначення, це при вилученні електронних доказів відповідно до судового наказу, чи сторона, яка шукає докази, зобов'язана дотримуватися будь-якого особливого набору правових положень або вказівок щодо вилучення електронних доказів?

Ситуація така, що жодних інструкцій до процесу вилучення електронних засобів не передбачено в жодній країні, хоча в Хорватії існує необхідність подати до суду заяву про арешт відповідних доказів; у Чеській Республіці будь-які дії стосовно електронних доказів повинні здійснюватися відповідно до загальних положень про докази згідно ЦПК Чехії; у Естонії призначений судом виконавець керується конкретним наказом суду щодо вилучення та збору електронних доказів; у Франції судовий виконавець зобов'язаний повідомити особу, яка володіє доказами про, що здійснює збір доказів відповідно наказу та уповноваження суду, а у Португалії на розсуд суду, призначається перелік відповідних процесуальних формальностей [1, ст. 12].

Європейським державам було надано запит викласти, за якими ознаками визначають автентичність та надійність електронних доказів і чи існують інші ознаки, які встановлюють їх ненадійними?

У Чеській Республіці У Законі № 300/2008 «Про електронні акти і про дозволене перетворення документів» передбачені положення про дозволене перетворення документів. Письмові оригінали документів можуть бути перетворені за допомогою передбаченого законом способу перетворення в цифрову версію і навпаки. Перетворені документи забезпечуються за допомогою пункту про аутентифікацію, що засвідчує відповідність вхідних (оригіналів) і вихідних (копій) документів. Як наслідок, можна подавати письмові докази в електронному вигляді і навпаки. У Законі № 300/2008 також стверджується, що документ,

створений шляхом конверсії, має ті ж юридичні наслідки, що й завірена копія документа [1, ст. 20-21].

Французьке право розрізняє письмові докази, показання свідків, презумпцію невинуватості, зізнання, і свідчення під присягою. Письмові докази розрізняють за формою, на приватні документи (копії) або автентичні документи (оригінали), як це визначено статтею 1317 Цивільного кодексу. Доказова сила письмового доказу є найвищою, доки він вважається достовірним. Електронний варіант має таку саму цінність, як і письмовий, як це передбачено статтею 1316-1 Цивільного кодексу. Крім того, автентичний (оригінальний) документ може бути складений на електронному носії згідно з умовами другого пункту статті 1317. Не всі форми доказів мають однакову силу, оскільки письмовий (до яких відносяться електронні докази) має перевагу над свідченнями свідків. І тому, свідчення про електронний доказ вважаються достовірними і мають юридичні наслідки, доки інша сторона не заперечує це, в протилежному випадку його доказову силу залишають на розсуд суду [1, ст. 21-22].

У Германії Стаття 371a Цивільно-процесуального Кодексу передбачає, що правила щодо доказової сили приватних записів та документів застосовуються у відповідності до приватних електронних документів, які мають кваліфікований електронний підпис. Достовірність заявленого у електронній формі, доступної в електронному вигляді, отриманої в результаті перегляду її відповідно до Закону про електронний підпис (Signaturgesetz), може бути поставлена під сумнів лише фактами, що викликають серйозні сумніви щодо того, що декларація була зроблена власником ключа підпису. Якщо відповідний електронний підпис відсутній, застосовуються правила візуальних доказів (зображень) (розділ 371, пункт 1 ЦПКГ) [1, ст. 21-22].

Висновок. З урахуванням існуючої нині концепції класифікації доказів цифрова інформація з урахуванням унікальних характеристик не може бути віднесена до жодної класифікаційної групи. Існує необхідність введення категорії «цифрового доказу», під яким слід розуміти фактичні дані, представлені у цифровій (дискретній) формі та зафіксовані на будь-якому типі носія, що стають доступними для сприйняття людиною після обробки ЕОМ та на підставі яких суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для провадження та підлягають доказуванню згідно спеціальних правил, які потребують законодавчого визначення.

Список використаних джерел:

1. The use of electronic evidence in civil and administrative law proceedings and its effect on the rules of evidence and modes of proof: A comparative study and analysis (Stephen Mason, assisted by Uwe Rasmussen) (European Committee on Legal Co-operation, Strasbourg, 27 July 2016, CDCJ(2015)14 final). – Режим доступу: <https://rm.coe.int/1680700298> – Назва з екрана.

Черняхів І.Е.

аспірант,

Університет державної фіскальної служби України

СТРУКТУРА ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО СПОРУ У СФЕРІ ДЕРЖАВНО-СЛУЖБОВИХ ВІДНОСИН ЯК ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Сьогодні наявна неоднакова практика розгляду судами спорів, що виникають у зв'язку із проходженням особою служби у структурі суб'єктів владних повноважень. Зокрема, виникають проблеми щодо юрисдикції спорів про поновлення на роботі, виконання якої передбачало реалізацію завдань та функцій держави (територіальної громади), але позивач працював за контрактом [1]. Львівський апеляційний адміністративний суд вказав про необхідність віднесення таких спорів до юрисдикції загальних судів, оскільки трудові відносини на підставі контракту виключають проходження особою публічної служби. Існують, крім того, інші спірні випадки розгляду спорів, що виникають з державно-службових відносин. Аналіз зазначеного та інших випадків свідчить про недостатню чіткість опрацювання підходів щодо розуміння таких категорій, як «публічно-правовий спір», «публічна служба», «державний службовець», «державно-службові відносини», «управління», «публічне адміністрування».

Поняття публічно-правового спору сьогодні досліджено у роботах А.К. Гасанової [2], К.О. Тимошенко [3], Н.Є. Хлібороб [4] та деяких інших дослідників. В тому числі, необхідно відмітити напрацювання стосовно особливостей публічно-правового спору, що виникають з окремих видів суспільних відносин: соціальні відносини (Н.М. Гладка), сфера господарювання (О.А. Веденяпін), сфера інтелектуальної